

היזק על ידי כלב

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

בבחירת נושאי העבודה קיבלתי את הנושא "היזק ע"י כלב" ותחילה התבאסתי על קבלת הנושא הזה, שכן היה נראה לי לא מעניין.

אך לאחר שהתחלתי לחקור על הנושא הן במשפט העברי והן במשפט הישראלי, התברר לי כי הנושא הזה הוא נושא מרתק בעל תתי תחומים מעניינים ביותר.

התעניינתי נורא לקרוא את פסקי הדין ולחקור באילו מקרים בעל הכלב יקבל הגנות ומתי ההגנה היא חלקית ומתי לא.

ואף, דעתי הייתה חלוקה בחלק מהפסקי דין שבהם למרות שבעל הכלב לא יתרשל הוא נמצא אשם ואף קיבל קנסות כבדים.

הייתי שמחה להבין לעומק יותר את החשיבה של השופטים ומה עומד מאחורי החוק שלמרות שבן אדם לא מתרשל הוא עדיין נמצא אחראי.

בנוסף נהניתי נורא לקרוא מה המקורות חושבים על היזק של חיה וסקרן אותי לראות איך כל פרשן מפרש את הפסוקים הבודדים במקרא אשר מדברים על היזק ע"י חיה ואיך מפתחים סוגיה שלמה מהם.

כמו כן, תמיד רציתי לגדל כלב, ועכשיו אחרי חקירת הנושא גיליתי שזה נושא לא פעוט לגדל כלב ויש להתחשב בהרבה מאוד עניינים הקשורים אליו. בעתיד ארצה לגדל כלב ושמחתי לגלות שהעבודה תעזור לי להכיר יותר את יחסו של המשפט לסוגיית הכלבים.

לדעתי, כל אדם אשר רוצה להיות בעליו של כלב צריך ללמוד את הדינים הללו כדי שיהיה לו מושג עד כמה גידול כלב הוא דבר חשוב ויש צורך לשמור שאנשים לא יינזקו ממנו וכן שהכלב לא יינזק בעצמו.

תוכן עניינים

5	מבוא
6	<u>"היזק ע"י כלב" במשפט העברי</u>
6	פרק א': סוגי נזקים הנגרמים ע"י שור
8	פרק ב': שור תם, שור מועד ושור נסקל
11	פרק ג': סיבת חיוב הבעלים על נזקי ממונו
13	<u>"היזק ע"י כלב" במשפט הישראלי</u>
13	פרק א': דיני נזיקין במקרה של היזק ע"י כלב
16	פרק ב': כלבים מסוכנים
19	סיכום
20	ביבליוגרפיה

מבוא

סוגיית היזק ע"י כלב במשפט הישראלי, עיקר עניינה הוא בפקודת הנזיקין סעיפים 41א'-41ג'.

במשפט הישראלי אעסוק בשאלות מי נחשב לבעלי הכלב, מהן ההגנות הקמות לו, מה משמעותה של כל הגנה, מהו סעיף "אשם תורם" וכן אביא פסקי דין העוסקים בשאלות אלו.

בנוסף לשאלות אלו, אעסוק בסוגיית הכלבים המסוכנים: מה ההגדרה לכלב מסוכן, מי נחשב ל"גזע מסוכן" ע"פ החוק ומה דינם, באילו מקרים תינתן הרשאה להחזקת כלב מסוכן ומהם תנאי החזקתו. וכן, מהם העונשים הקבועים בחוק בנוגע לכלבים מסוכנים, ואביא גם פסק דין בנוגע להיזק של כלב מסוכן.

בסוגיית היזק ע"י כלב במשפט העברי, אביא את דיני השור המזיק, בסיקור מקורות המקרא ועד מקורות האחרונים.

בעבודתי אציג את השאלות העולות בדיני השור והן: מהם סוגי הנזקים ע"פ המקורות ומה משמעותם.

נוסף על כך, אציג את ההבדלים בין שור תם לשור מועד, וסכומי הפיצויים במקרים השונים. אחקור באיזה מקרה דינו של השור להיסקל ומהי סיבת חיוב הבעלים במקרה בו הרכוש שלו הזיק.

"היזק ע"י כלב" במשפט העברי

היזק ע"י כלב במשפט העברי מובא כהיזק כללי של חיה, ובעיקרה השור. היזק ע"י שור נכלל באחת מארבע אבות הנזיקין.

על היזק ע"י שור ישנה פריסה מהמקרא ועד האחרונים.

המשפט העברי עוסק בכמה סוגיות בנוגע להיזק ע"י חיה וביניהם:

-סוגי נזקים: קרן, שן ורגל.

-שור מועד, שור תם ושור נסקל.

-חובת הבעלים על נזקי ממונו.

בפרקים הבאים אעסוק בסוגיות אלו, ואראה את דעת המקורות והרבנים בנוגע לכל סוגיה וסוגיה.

פרק א': סוגי נזקים הנגרמים ע"י שור

המשפט העברי בדיני נזיקין מתאר מקרה בו בהמה השייכת לאדם מסוים פוגעת ברכשו של אדם אחר. בפרשת משפטים בספר שמות מובאים לנו פסוקים המתארים את סוגי הנזקים שנגרמים ע"י השור.

"וכי- יגף שור- איש את- שור רעהו ומת"¹

"כי יבער- איש שדה או- כרם ושלח את- בעירה וביער בשדה אחר"²

¹ שמות כ"א, ל"ה.

² שמות כ"ב, ד'.

שני פסוקים אלו מציגים לנו את שלושת סוגי הנזקים שהם: קרן, רגל ושן.

קרן – זהו סוג של נזקים שנגרמו ע"י בעל חיים באופן לא צפוי תוך גילוי תוקפנות אשר לא אופיינית לבעל החיים.

רש"י למד את נזקי הקרן ומשמעו בפסוק שמות כ"א, ל"ה מהמילים "וכי יגף".

"**וכי יגף**" – ידחף, בין בקרניו, בין בגופו, בין ברגלו, בין שנשכו בשיניו, כלן בכלל נגיפה הם, שאין נגיפה אלא לשון מכה.³

רש"י מסביר כי משמעות המילה יגף היא לתת מכה בתוקפנות, בכוונה תחילה של החיה לפגוע ברכוש שעומד מולה (במקרה של פ"ס ל"ה בשור אחר).

שן – זהו סוג נזקים שנגרמו ע"י בעל חיים באופן טבעי, כחלק מפעולותיה הרגילות, והיא בדרך כלל נגרמת ע"י אכילה וגורמת להנאתה של החיה.

רגל - זהו סוג נזקים שנגרמו ע"י בעל חיים באופן טבעי, כחלק מפעולותיה הרגילות, והיא מתבצעת ע"י הליכתה הרגילה של החיה, נזק זה לא גורם להנאתה של החיה.

רש"י למד את נזקי הרגל והשן ומשמעותם מספר שמות כ"ב, ד' מהמילים "ושלח את בעירה", "וביער".

"**כי יבער**" – יולך בהמותיו בשדה או בכרם של חברו ויזיק אותו באחת משתי אלה: או בשילוח בעירו, או בביעור. ופרשו רבותינו: שילוח הוא נזקי מדרך כף רגל, 'וביער' הוא נזקי שן האוכלת ומבערת.⁴

רש"י מביא בפירושו שני דרכים בהם האדם פגע בשדה חברו באמצעות החיה, דרך אחת – שילוח – היא דרך הליכה, כלומר, שחרור הבהמה לחופשי והיא הולכת לשדה ורומסת את היבול, ודרך נוספת – ביער - היא ע"י אכילה, כלומר, הבהמה אוכלת את היבול ומכלה אותו.

"ארבעה אבות נזיקים: השור והבור והמבעה וההבער"⁵

המשנה מציינת שמ-4 הפרשיות בפרשת משפטים נלמדים 4 אבות הנזיקין.

לפי הגמרא 2 מתוך 4 אבות הנזיקין מתייחסים להיזק ע"י חיה. בתלמוד הבבלי מובאים דבריהם של רב ושמואל, ישנה מחלוקת ביניהם שעיקרה היא השאלה מה משמעות האבות שור ומבעה ולאילו סוג נזק מתייחס כל אחד מהם. רב מתייחס רק לאב הנזיקין שור, בעוד שמואל מתייחס גם לאב הנזיקין מבעה.

"ת"ר ג' אבות נאמרו בשור הקרן והשן והרגל"⁶

"מאי ניהו אי לשמואל דאמר מבעה זו שן"⁷

השור לפי רב מתייחס לשלושה סוגי הנזקים הנגרמים ע"י שור שהם: קרן, שן ורגל. נזקים שהחיה עושה מתוך תוקפנות, אכילה או הליכה. למעשה, לפי רב באב הנזיקין שור נמצאים שלושת סוגי הנזקים.

ואילו לפי שמואל אב הנזיקין שור מדבר רק על נזקי רגל, נזק שהחיה עושה תוך כדי הליכתה.

³ רש"י לשמות כ"א, ל"ה.

⁴ רש"י לשמות כ"ב, ד'.

⁵ משנה, מסכת בבא קמא, פרק א', משנה א'.

⁶ תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, ב', ב'.

⁷ תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, ג', ב'.

שמואל אף מתייחס לאב הנזיקין המעבה שלפיו נוגע לנזקי השן, נזקים שהחיה עושה תוך כדי אכילתה והנאתה.

ונזקי הקרן ע"פ שמואל לא נכללים בארבעה אבות הנזיקין, אלא שלקרן יש דינים נפרדים וייחודים לה.

שן, קרן ורגל הם אבות נזיקין שלהן יש תולדות נזיקין, הרמב"ם מציין את התולדות של אותם אבות.

"שלושה אבות נזיקין בשור הקרן והשן והרגל. תולדות הקרן נגיפה נשיכה רביצה בעיטה. תולדות השן אם נתחככה בכותל להנאתה והזיקה בחיכוכה. וכן אם טנפה פירות להנאתה. תולדות הרגל הזיקה בגופה דרך הילוכה או שהזיקה בשערה דרך הילוכה או כשכשה בזנבה או באוכף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה. וכן חמור שהזיק במשאו בשעת הילוכו ועגלה המושכת בקרון שהזיקה בשעת משיכתה כל אלו תולדות הרגל הן וברשות הרבים פטורין וברשות הניזק משלמין נזק שלם."⁸

תולדותיה של הקרן:

תולדות הקרן הן: נגיפה, נשיכה, רביצה ובעיטה.

נגיפה – היזק הבהמה ע"י דחיפה בגופה של הדבר הניזוק.

נשיכה – היזק הבהמה ע"י שינייה, מקרה בו אין הנאה מההיזק.

רביצה – היזק הבהמה ע"י ישיבה על כלים במטרה לשוברם.

בעיטה – היזק הבהמה ע"י רגליה, מקרה בו זוהי לא דרכה הטבעית של הבהמה להתנהג.

תולדותיה של השן:

תולדות השן הן: התחככה בכותל להנאתה והפילה אותו, בהמה אשר טינפה פירות להנאתה – בכך שעשתה את צרכיה עליהם.

תולדותיה של הרגל:

תולדות הרגל הן: הבהמה הזיקה בשערה, במשא שעל גבה, ברסן שבפיה, בפעמון שעל צווארה.

בדיני שן ורגל כאשר הנזק נעשה ברשות המזיק או ברשות הרבים או ברשות של אדם אחר בעלי החיה המזיקה פטור ואילו אם הוא ברשות הניזק אז הוא חייב. לעומת זאת, בדיני קרן אם הנזק נעשה ברשות הרבים ורשות הניזק אז הבעלים חייבים ואילו אם ברשות המזיק אז הוא פטור.

פרק ב: שור תם, שור מועד ושור נסקל

מהמקרא אנו למדים על שלושה סוגי שוורים: שור תם, שור מועד ושור נסקל. לכל אחד מסוגי השוורים הללו יש דיני נזק שונים.

"וכי- יגף שור- איש את- שור רעהו ומת ומכרו את- השור החי וחצו את- כספו וגם את- המת יחצון:"⁹

"או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו"¹⁰

⁸ רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה י'.

⁹ שמות כ"א, ל"ה.

שור תם – הוא שור אשר לא נגח שלוש פעמים, והוא לא נקרא נגחן, שכן זהו מקרה חד-פעמי ולא חלק מהתנהגותו הטבעית של השור.

שור מועד – הוא שור אשר נגח כבר שלוש פעמים, מה שגורם לו להיות בחזקת שור נגחן, כלומר, כעת השור מטבעו לנגוח (חלק מהתנהגותו).

רש"י לומד על שור תם ושור מועד מהמילים "או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום" בפסוק ל"ו.

"או נודע" – או לא היה תם, אלא נודע כי שור נגח הוא – היום, ומתמול שלשום – הרי שלוש נגיחות.¹¹

שור נגח הוא מתמול שלשום מלמד אותנו על שור מועד שכן זהו שור שנגח שלוש פעמים (היום, אתמול ושלשום) ומהמילה "או" אנו למדים כי בפסוק הקודם דיברו איתנו על שור תם שכן תשלומו הוא על חצי נזק בניגוד לשור מועד שתשלומו הוא נזק שלם.

מהפסוקים אנו למדים על חיוב התשלום של כל אחד מהשוורים. שור תם משלם חצי נזק ואילו שור מועד משלם נזק שלם.

"כל מועד משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו. וכל תם משלם חצי נזק מגופו. במה דברים אמורים בשנכנסה הבהמה לרשות הניזק והזיקתהו."¹²

הרמב"ם מסביר כי שור מועד משלם נזק מלא מנכסיו של הבעלים, ואילו שור תם משלם חצי נזק אך ורק מגוף השור המזיק.

"ולא ישמרנו בראוי לו. מכאן אמרו שמרו כראוי פטור ושלא כראוי חייב. קשרו במוסרה ויצא והזיק (תם פטור ומועד) חייב. שנאמר ולא ישמרנו בעליו, ולא שמור הוא זה דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, תם חייב ומועד פטור, שנאמר ולא ישמרנו בעליו, ושמור הוא זה (דברי רבי מאיר). רבי אליעזר אומר, אין לו שמירה אלא סכין."¹³

ישנה מחלוקת בין התנאים האם כשיש שמירה מתאימה הבעלים פטורים מתשלום הנזק או לא?

לפי רבי מאיר אם הבעלים קשרו את השור במוסרה (רתמה לקשירת בהמה), והשור השתחרר והזיק, אזי אם השור היה שור מועד הבעלים חייבים בתשלום ואילו אם השור הוא שור תם הבעלים פטורים מתשלום.

לעומת זאת, רבי יהודה אומר שאם הבעלים קשרו את השור במוסרה, והשור השתחרר והזיק, אזי אם השור היה שור מועד הבעלים פטורים מתשלום ואילו אם השור היה שור תם הבעלים חייבים בתשלום הנזק.

ורבי אליעזר אומר כי לא מספיק לקשור שור מועד אלא צריך לשחוט אותו או לנסר את קרניו, בכדי לנטרל אותו לפני שיפגע שוב.

"כיצד שור שווה מנה שנגח לשור שווה עשרים והמיתו והרי הנבילה שווה ארבעה בעל השור חייב לשלם שמונה שהוא חצי הנזק. ואינו חייב לשלם אלא מגוף השור שהזיק שנאמר ומכרו את השור החי. לפיכך אם המית שור שווה עשרים לשור שווה מאתים ונבלה שווה מנה אין בעל הנבלה יכול לומר לבעל החי תן לי חמשים. ב אלא אומר לו הרי שור שהזיק לפניך קחהו ולך אפילו אינו שווה אלא דינר. וכן כל כיוצא בזה."¹⁴

¹⁰ שמות כ"א, ל"ו.

¹¹ רש"י לשמות כ"א, ל"ו.

¹² רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה ז'.

¹³ מכילתא על שמות כ"א, כ"ט, סימן ק"ו.

¹⁴ רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה ג'.

הרמב"ם בהלכי ממונות מסביר כי הדין לנזק שנעשה ע"י שור תם הוא מחצית הנזק ומשלמים מגופו של השור (כמו שכתבתי לעיל), ולכן אם מחצית השור שמת שווה יותר מהשור שהזיק בעלי השור המזיק יכול למכור את השור המזיק ולהביא את כל הכסף שקיבל עבור השור לניזק אך הניזק לא יכול לבוא ולדרוש את יתר הכסף מנכסיו של הבעלים, ולכן הניזק במקרה זה יוצא מפסיד. לעומת זאת, שור מועד הבעלים חייבים לשלם את כל הנזק גם מנכסיהם, ואם הם משלמים מקרקעותיהם עליהם לשלם מהקרקעות המובחרות שלהם, כמו שנאמר: "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם"¹⁵

"אתמר פלגא נזקא רב פפא אמר ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קנסא רב פפא אמר ממונא קסבר סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימן ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה ורחמנא הוא דחס עליה דאכתי לא אייעד תוריה רב הונאבריה דרב יהושע אמר קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה"¹⁶

ישנה מחלוקת בין רב פפא לרב הונא בריה דרב יהושע האם התשלום על נזק של שור תם הוא קנס או ממון.

קנס – תשלום שלא נועד לכדי פיצוי על נזק אלא כעונש או הרתעה.

ממון – תשלום שנועד לשלם כפיצוי על הנזק שנגרם.

רב פפא סובר כי תשלום חצי הנזק הוא תשלום ממון, שכן לדעתו שוורים מטבעם לא נוגחים אך יש להם נטייה לנגוח, ולכן חובה על הבעלים לשמור על השור כדי שלא יינגח, ואם לא שמר חובה על הבעלים לשלם את מלא הנזק. אך משום שהתורה חסה על הבעלים עליו לשלם רק מחצית הנזק משום שהבעלים עדיין לא קיבלו התרעה על שורם.

לעומת זאת, רב הונא בריה דרב יהושע סובר כי תשלום חצי הנזק הוא תשלום קנס, שכן לדעתו שוורים מטבעם לא נוגחים ואין להם גם נטייה לכך, ולכן על הפעמים הראשונות שהשור נגח הבעלים, כביכול, פטורים מתשלום. אך התורה קנסה את הבעלים במחצית מהנזק כדי שבעלי השור ישמור מלכתחילה על שורו, כדי למנוע מקרים בו הוא יינגח.

שור נסקל – זהו הדין המגיע לשור על כך שהרג אדם.

"וכי- יגח שור את- איש או את- אישה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את- בשרו ובעל השור נקי: ואם שור נגח הוא מתמול שלשום והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אישה השור יסקל וגם- בעליו יומת: אם כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו ככל אשר- יושת עליו: או- בן יגח או- בת יגח כמשפט הזה יעשה לו:"¹⁷

בפרשת משפטים בספר שמות מובאים לנו כמה דינים במקרה בו שור הורג אדם.

"**סקול יסקל השור**" – ממיתים את השור בסקילה. ומעיקרו של דבר הטעם הוא, שיש להמית את הבהמה המזיקה, כדי שלא תזיק עוד, כמו שיש להסיר כל דבר שעשוי לגרום נזק.¹⁸

"**ולא יאכל את בשרו**" – כלומר: בשרו של השור הנסקל אסור באכילה... ולא באכילה בלבד הוא אסור, אלא אף בכל הנאה, שיש לשון אכילה שמשמעותו רחבה וכוללת כל שימוש שהוא לצרכיו של האדם.¹⁹

¹⁵ שמות כ"ב, ד'.

¹⁶ תלמוד מסכת בבא קמא ט"ו, א'.

¹⁷ שמות כ"א, ח"ח – ל"א.

¹⁸ דעת מקרא לשמות כ"א, כ"ח.

¹⁹ דעת מקרא לשמות כ"א, כ"ח.

דעת מקרא מסביר מדוע השור שהרג אדם מקבל עונש כל-כך חמור, הוא מסביר שצריך להרוג את השור שהרג אדם כדי שמקרה כזה לא יחזור שוב, לנטרל את הבעיה לפני שהיא תקרה שוב. וכן, יש איסור לאדם לאכול או להשתמש בבהמה לצורכו ולהנאתו.

דין הבעלים במקרה בו שורו הרג אדם מתחלק לשור תם ושור מועד.

כאשר המקרה הוא שור תם שהרג אדם דין הבעלים הוא:

”**ובעל השור נקי**” – כלומר: בסקילת השור נפטר בעליו מכל עונש אחר.²⁰

לפי דעת מקרא הכוונה במילה נקי היא שהבעלים זכאי, כלומר בכך ששורו מת הוא יצא פטור מעונש.

”**ובעל השור נקי**” – כאדם האומר לחברו: יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום, זהו מדרשו.²¹

ולפי רש”י הכוונה במילה נקי היא שהבעלים הפסיד את נכסיו, בלא הנאה מהם.

וכאשר המקרה הוא שור מועד שהרג אדם דין הבעלים הוא:

”**וגם- בעליו יומת**” – ‘וגם’ בא להטעים את החידוש שבדבר: לא השור בלבד חייב סקילה, אלא גם בעליו של השור ‘יומת’, כלומר: יהא חייב מיתה בידי שמיים. ונתחייב כאן בעליו של השור המועד מיתה בידי שמיים, על שלא שמר את שורו וגרם בעקיפין למות האדם שנגחו השור.²²

לפי דעת מקרא, דין בעלי השור הוא חובת מיתה בידי שמיים, משום שהשור גרם למוות בעקיפין של אדם אחר בכך שלא שמר על שורו.

אך בניגוד לנאמר בפ”ס כ”ט שהבעלים חייבים במיתה בידי שמיים בפ”ס ל’ ישנו סוג תשלום אחר הנקרא תשלום כופר.

תשלום כופר – כופר זהו תשלום בעד נפשו של האדם.

”**ונתן פדיון נפשו**” – דמי ניזק, דברי ר’ ישמעאל, ר’ עקיבא אומר: דמי מזיק.²³

ישנה מחלוקת מהו שוויו של תשלום הכופר. לפי רש”י שוויו של תשלום הכופר הוא השווי של האדם הניזק ואילו לפי רבי ישמעאל ורבי עקיבא שוויו של תשלום הכופר הוא השווי של האדם המזיק.

פרק ג: סיבת חיוב הבעלים על נזקי ממונו

בסוגיית היזק ע”י חיה עולה שאלת חיוב הבעלים. מהי סיבת חיוב הבעלים?

”והנה ידועה החקירה אם חיוב נזקין הוא מצד שהתורה הטילה דין שמירה על הבעלים ומחויבים בעד חסרון שמירתם, או דהבעלים מחויבים לשלם כשממונם הזיק ושמירה היא פטור שפטרה התורה לבעלים משום אונס כיון ששמרו כראוי.”²⁴

²⁰ דעת מקרא לשמות כ”א, כ”ח.

²¹ רש”י לשמות כ”א, כ”ח.

²² דעת מקרא לשמות כ”א, כ”ט.

²³ רש”י לשמות כ”א, ל’.

²⁴ אבן האזל, נזקי ממונ א’, א’ אות י”ד.

אבן האזל מציג את שאלת סיבת חובת הבעלים ואף מחדד את השאלה האם החיוב מוטל על הבעלים בגלל שלא שמרו טוב על החיה שלהם או על עצם ההזקה שנגרמה מבעל החיים שלהם.

הרבנים השונים נחלקים בתשובה לשאלה זו.

"מתני'. כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו.²⁵"

"שחבתי בשמירתו – שנתחייבתי לשומרו. **הכשרתי את נזקו** – כלומר אם הזיק הכשרתי וזימנתי אותו היזק שלא שמרתיו יפה כך מצאתי. לישנא אחרינא הכשרתי את נזקו עליי להכשיר ולתקן את נזקו כלומר אני חייב לשלם, מפי מורי.²⁶"

רש"י מפרש את דברי המשנה לכך שחיוב הבעלים על נזקים נובע מעצם ההזקה. שכן בגלל שהאדם "יצר" את הנזק עליו להחזיר את המצב לקדמותו (לפני שהנזק קרה).

"כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונס הזיק שנאמר כי יגף שור איש את שור רעהו.²⁷"

הרמב"ם מסכים עם רש"י שסיבת חיוב הבעלים על נזקי ממונו היא על עצם ההזקה, כפי שאמר: "חייבין לשלם שהרי ממונס הזיק". אך הוא טוען שההסבר לכך הוא משום שהחיה נמצאת ברשות הבעלים ולכן עליו לקבל אחריות על רכושו.

"כשם שאסור לאדם שיזיק את חברו ואם הזיק חייב לשלם כך צריך לשמור ממונו שלא יזיק ואם הזיק חייב לשלם"²⁸

לעומת רש"י ורמב"ן חושן משפט אומר כי סיבת חיוב הבעלים היא על אי השמירה. חושן משפט נותן הקבלה להיזק ע"י אדם ואומר כי לעומת הסיבה של חיוב התשלום בחבלה ע"י האדם שהיא על עצם ההזקה והפסד הממון, הסיבה לחיוב התשלום בחבלה ע"י חיה היא על חוסר השמירה או השמירה הרופפת שכן בשלה החיה הזיקה ואם הייתה שמירה חזקה יותר לא הייתה מזיקה.

²⁵ משנה מסכת בבא קמא ט', משנה ב'.

²⁶ רש"י למשנה מסכת בבא קמא ט', משנה ב'.

²⁷ רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה א'.

²⁸ טור חושן משפט שפ"ט, הלכות ממון.

"היזק ע"י כלב" במשפט הישראלי

היזק ע"י כלב במשפט ישראלי, מוצג במשפט הישראלי בפקודת הנזיקין סימן ד'1 היזק ע"י כלב חוק 41א' – 41ג'.

בעבר לא היה חוק ספציפי על היזק ע"י כלב בפקודת הנזיקין אך בעקבות תקיפות רבות בשנת 1992 יצא תיקון ספציפי על היזק ע"י כלב.

המשפט הישראלי עוסק בכמה סוגיות בעניין היזק ע"י כלב וביניהם:

- דיני הנזיקין במקרה של היזק ע"י כלב.
כלבים מסוכנים.

בפרקים הבאים אעסוק בסוגיות אלו, ואראה פסקי דין הקשורים בנושא.

פרק א': דיני נזיקין במקרה של היזק ע"י כלב

המשפט הישראלי בדיני נזיקין עוסק במקרה בו כלב פגע באדם ועל הבעלים מוטלת אחריות לנזק. לבעלי הכלב עומדים כמה הגנות אשר פוטרות אותו מאחריות. החוק המרכזי בנוגע להיזק כלב מעוגן בפקודת הנזיקין.

"בתובענה בשל נזק לגוף שנגרם על ידי כלב, חייב בעליו של הכלב או מי שמחזיק בכלב דרך קבע (להלן - הבעלים) לפצות את הניזוק, ואין נפקא מינה אם הייתה או לא הייתה התרשלות מצדו של הבעלים."²⁹

החוק קובע כי הבעלים של הכלב אחראי על נזקיו של כלבו בין אם הבעלים התרשלו בשמירה על הכלב ובין אם לאו. על הבעלים לפצות את הניזוק.

החוק מגדיר מי נחשב לבעלים.

"בעלים" - פירושו כל אדם שהנהו בעליו היחידי או בשותפות עם אחר של כל בעל-חי, והרי זה כולל כל אדם הממונה על כל בעל-חי; והמחזיק בכל מקום שבו נמצא איזה בעל-חי ייחשב לבעליו של אותו בעל-חי עד אם יוכח ההיפך."³⁰

בעליו של כלב או כל חיה אחרת הוא האדם הממונה והאחראי על החיה בין אם הוא הבעלים היחיד או בשותפות עם אדם נוסף. אדם ייחשב בעלים גם אם הוא לא הממונה על אותה חיה אלא רק מחזיק בה, עד שיוכח אחרת.

לחוק היזק ע"י כלב ישנם גם כמה הגנות הקיימות בכדי להגן על הבעלים, בעיקר במקרים בהם הניזוק היה "שותף" לפגיעה.

"בתובענה לפי סימן זה לא תהא הגנה לבעלים, אלא אם כן הנזק נגרם עקב אחד מאלה -

- (1) התגרות של הניזוק בכלב;
- (2) תקיפת הניזוק את הבעלים, את בן זוגו, הורו או ילדו;
- (3) הסגת גבול של הניזוק במקרקעין של הבעלים."³¹

המקרים בהם הבעלים פטורים מתשלום פיצויים לניזוק הם במקרים המוזכרים לעיל, נבדוק מה קובעת כל הגנה והגנה ומתי היא חלה.

אעסוק תחילה בשאלה מהי התגרות בכלב.

בערעור אזרחי³² פנתה המערערת, לוסיאן גלרט, לבית המשפט המחוזי בירושלים, בערעור על פסק דין של בית המשפט השלום בעניין האחריות המוטלת עליה ועל גובה הפיצויים.

המקרה בפסק הדין היה שהורי המשיבה, דבורה גוגנהיים, ביקרו בבית המערערת מתוך רצון לקנות את הבית, ולמערערת היה כלב דלמטי. ההורים חזרו לבדוק עם המשיבה את הבית בלא נוכחות המערערת והביטו בו מבחוץ. בעת הביקור הכלב שהיה בחצר התקרב לשער הסגור ונשען עליו, והאם והבת ליטפו אותו. לאחר שהאם הפסיקה ללטף את הכלב והבת המשיכה הכלב נשך אותה בפנים וביד באופן חמור. המערערת טענה להגנות התגרות והסגת גבול אשר לא קיבלה בבית משפט השלום, והשופטים יעקב צבן, חנה בן עמי ורפי כרמל דנו באותם הגנות.

בערעור אזרחי השופטים דנו בשאלה האם ליטוף של כלב זוהי התגרות.

לפי השופט יי צבן ליטוף הוא אינו התגרות, שכן גם לפי העובדות של המקרה וגם מרקע אישי ידוע כי ליטוף אינו מהווה התגרות. "האם ליטוף כלב השומר בחצר מהווה התגרות? התשובה לכך, לדעתי, הנה שלילית, הן אובייקטיבית והן סובייקטיבית, שכן ליטוף חיה אינו מהווה התגרות".

בניגוד אליו, דעתו של השופט ר' כרמל היא שהליטוף במקרה זה אכן היווה התגרות בכלב, שכן למרות כוונותיה הטובות של הניזוקה, בכך שהיא התקרבה לחצר הבית ויצרה מגע עם

²⁹ פקודת הנזיקין, סימן ד' סעיף 41א'.

³⁰ פקודת הכלבת, סעיף 2.

³¹ פקודת הנזיקין, סימן ד' סעיף 41ב'.

³² ע"א (מחוזי ירושלים) 2432/08 לוסיאן גלרט נ' דבורה גוגנהיים.

הכלב במשך זמן ממושך, גם אם זה היה רק ליטוף, זה נחשב להתגרות בכלב. השופט ר' כרמל משתמש במבחן האדם הסביר³³ בכדי להגיע למסקנה זו. "במקרה הנדון, דעתי הנה כי אכן יש במעשי המשיבה, משום התגרות אובייקטיבית. המשיבה עמדה סמוך לחצר בו שהה הכלב, התקרבה אליו עד כדי מגע, ונגעה בגופו (בדרך של ליטוף) במשך מספר דקות. בפעולות אלה ניתן לראות קיומה של התגרות אובייקטיבית." אומנם לדעתו של השופט ר' כרמל ההגנה של התגרות כלב אינה הגנה מוחלטת המורידה כל אשמה מבעלי הכלב המזיק אלא הגנה חלקית. "דעתי הנה כי אין מדובר בהגנה מלאה, אלא בהגנה חלקית, וניתן לחלקה בין בעליו של הכלב ולבין הניזוק, לפי מידת אשמים."

גם השופטת ח' בן-עמי, השתמשה במבחן האדם הסביר וטענה כי כל אדם סביר היה יכול להסיק כי כלב המופקד לשמור על חצר ביתו התנהג בתוקפנות כלפי אדם זר "הפולש" לטריטוריה שלו, גם אם זה רק בשביל ללטף ולא כדי "להרגיז" את הכלב, יש מהתנהגות זו משום התגרות. "סבורני כי המסקנה המתבקשת מדברים אלו היא כי המשיבה, ככל אדם סביר, הייתה יכולה לצפות כי כלב דלמטי שהיא לא הכירה את אורחותיו, יתנהג כמצופה מכלב שמירה, וכי הכנסת ידיה לתחומי החצר על מנת ללטף את הכלב... עשויה להתפרש מצדו של הכלב כהתגרות במכלול הנסיבות... ייתכן שמעשיה עלו גם כדי התגרות אובייקטיבית בכלב."

ההגנה השנייה הקמה לבעלי הכלב במקרה בו כלבו פגע הוא כאשר הכלב הגן על בעליו או בני משפחתו מפני הניזוק.

הגנה נוספת היא הגנת הסגת הגבול, במקרה של הסגת גבול נשאלת השאלה מה נחשב להסגת גבול של הניזוק.

בערעור האזרחי הקודם של לוסיאן גלרט נ' דבורה גוגנהיים, השופטת ח' בן-עמי דנה בהגנת הסגת הגבול, היא קבעה כי אכן עומדת לזכותה של המערערת הגנת הסגת הגבול וכך קבעה: "מעשיה של המשיבה היוו הסגת גבול במקרקעין, אף אם פחותה מהסגת גבול "מלאה", כגון כניסה לעומק חצרו של המערער... אני סבורה כי מוצדק לראות את ההגנה כהגנה חלקית בלבד."

השופטת בוחנת את המושג הסגת גבול.

"הסגת גבול במקרקעין היא כניסה למקרקעין שלא כדין, או היזק או הפרעה בידי אדם למקרקעין שלא כדין; אך אין תובע יכול להיפרע פיצויים על הסגת גבול במקרקעין אלא אם סבל על ידי כך נזק ממון."³⁴

ע"פ סעיף זה הסגת גבול תהיה כניסה למקרקעין בלא רשות באדם שלא שייך המקרקעין, ויהיה ניתן לתבוע את מסיג הגבול ולהיפרע מפיצויים עם נגרם נזק ממון לבעלי הקרקע.

מה נחשב למקרקעין?

"הבעלות בשטח של קרקע מתפשטת בכל העומק שמתחת לשטח הקרקע, בכפוף לדינים בדבר מים, נפט, מכרות, מחצבים וכיוצא באלה, והיא מתפשטת בחלל הרום שמעליו, אולם, בכפוף לכל דין, אין בכך כדי למנוע מעבר בחלל הרום."³⁵

לפי חוק זה ניתן להסיק כי מקרקעין הוא לא רק האדמה ומה שמחובר אליה, אלא גם מה שמעליה ועל-כן יש להסיק כי חדירה אווירית נחשבת גם היא להסגת גבול.

³³ מבחן האדם הסביר - המושג "אדם סביר" משמש את המחוקק הישראלי בחוקים אחדים לתחימתן של פעולות מסוימות בתוך גבולות רצויים. את בתי המשפט משמש המושג בבואם לבחון את משמעותה של התנהגות מסוימת ואת עמידתה בסטנדרט משפטי רצוי. (ויקיפדיה).

³⁴ פקודת הנזיקין, סימן ג', סעיף 29.

³⁵ חוק המקרקעין, סעיף 11.

ואף בע"א 782/70 רדומילסקי נ' פרידמן, פ"ד כה(2) 523 (1971). ניתן בפסק הדין כי הדעה הברורה כי פלישה למקרקעין והמושג "חלל הרום" מדבר גם על חדירה אווירית.

ולפי המקרה בו הכלב נשך את המשיבה בפניה ובידה, בעודו נשען על שער הבית ניתן להסיק כי המשיבה התכופפה לעבר הכלב ופלשה למרחב האווירי של המקרקעין השייך למערערת.

אם זאת, השופטת ח' בן-עמי גם סוברת שהסגת הגבול הזאת הנה פחותה מהסגת גבול רגילה ועל כן גם ההגנה של הסגת הגבול במקרה זה היא חלקית.

פסק דין נוסף עסק בשאלת מהי הסגת גבול.

בפסק דין³⁶ פנתה התובעת, רינה גולי, לבית משפט השלום בכפר סבא, בבקשת פיצויים על נזק שנגרם לה כתוצאה מתקיפת הכלב של הנתבע, גיורא מזרחי. המקרה בפסק הדין היה כי התובעת נכנסה לשטחו של הנתבע מצדו האחורי, במטרה לדבר עם אדם אשר שהה בחצר באותה עת. במקום ממנו נכנסה לא היה גדר או שלט המזהיר מפני כלבים או שלט האוסר כניסה, וכאשר התובעת נכנסה לכיוון חזית הבית היא הבחינה בכלב קשור ברצועה לגדר והתרחקה ממנו. לאחר מכן שמעה נביחות נוספות וברגע שהסתובבה התנפל עליה הכלב ותקף אותה. התובעת ננשכה ובעקבות כך אושפזה בבית חולים. הנתבע טען להגנות התגרות ע"י כלב והסגת גבול. והשופטת מירב בן ארי דנה באותם הגנות.

בעניין הגנת התגרות בכלב, סברה השופטת כי כניסה בלתי מורשית לא נחשבת להתגרות. ובעניין הגנת הסגת הגבול, דנה השופטת האם כניסתה של התובעת במקרה זה נחשבת להסגת גבול.

"האחריות לפי סעיפים 35 ו-36 של בעל מקרקעין או של תופשם, בשל מצבם של המקרקעין, תחזוקתם או תיקונם, לא תחול כלפי מי שנכנס למקרקעין כמסיג גבול, אלא אם הוכיח התובע שנכנס בתום לב ובלי כוונה לעבור עבירה או לעשות עוולה."³⁷

ע"פ סעיף זה האחריות של אדם כלפי מסיג גבול בעת שנפגע במקרקעין שלו לא תחול והוא לא יצטרך לפצות את הניזוק אלא אם הניזוק הוכיח כי הוא נכנס בתום לב למקרקעין. ולפי מקרה זה נראה כי התובעת אכן הוכיחה כי היא נכנסה בתום לב, שכן התכוונה לדבר עם אדם שהיה בבית באותו הזמן וכן לא היה שום דבר המוכיח כי הכניסה לאזור אסורה ולכן הנתבע מחויב באחריות מלאה לנזק שנגרם ע"י כלבו.

ואכן השופטת קבעה כי הגנות אלו לא קמות לנתבע.

ישנה סוג הגנה נוספת, אשר לא נכללת בהגנות של היזק ע"י כלב, שיכולה לקום לנתבע ולהקנות לו הפחתה בתשלום הפיצויים והיא נקראת "אשם תורם", וניתן לקבל אותה על-פי סעיף 41ג' בדיני היזק ע"י כלב.

"אין סימן זה גורע מזכויות אחרות לפי פקודה זו או לפי כל דין אחר."³⁸

לפי סעיף זה אדם אשר לא זכה להגנות הקבועות בחוק היזק ע"י כלב יוכל לקבל "הגנות" נוספות מדינים אחרים בפקודה זו או אחרת. ומכאן ניתן לקבל את סעיף "אשם תורם".

"סבל אדם נזק, מקצתו עקב אשמו שלו ומקצתו עקב אשמו של אחר, לא תיכשל תביעת פיצויים בעד הנזק מחמת אשמו של הניזוק, אלא שהפיצויים שייפרעו יופחתו בשיעור שבית המשפט ימצא לנכון ולצודק תוך התחשבות במידת אחריותו של התובע לנזק;..."³⁹

³⁶ ת"א (שלום כפר-סבא) 49377-01-11 גולי נ' מזרחי.

³⁷ פקודת הנזיקין, סימן ד', סעיף 37.

³⁸ פקודת הנזיקין, סימן ד', סעיף 41ג'.

לפי סעיף זה אדם אשר יוכיח כי לניזוק היה חלק באשמה למשל, מקרה בו האדם הסתכן מרצון, המזיק או מי שרכשו הזיק יוכל לדרוש להפחית את גובה הפיצויים לפי קביעת בית המשפט באותו מקרה. במקרה של הזיק ע"י כלב סעיף זה יוכל להתממש אם למשל, האדם ראה את הכלב ולא התרחק ממנו אלא התקרב אליו, גם אם לא במטרה להתגרות בו.

פרק ב': כלבים מסוכנים

המשפט הישראלי עוסק בסוגיית הכלבים המסוכנים, מגדיר מי הם, באילו מקרים מותר להחזיק בהם ומה דינם של הבעלים במקרה בו הכלב המסוכן שלהם פגע באדם.

"כלב מסוכן" – כל אחד מאלה:

- (1) כלב שמלאו לו שלושה חודשים ונשך נשיכה שגרמה לחבלה;
- (2) כלב השייך לגזע מסוכן;
- (3) כלב שהוא הכלאה של גזע מסוכן וקיים דמיון בין דפוסי התנהגותו ותכונותיו הפיסיות לאלו של כלב השייך לגזע מסוכן;⁴⁰

לפי חוק זה כלב מסוכן מוגדר בשלושה דרכים. אעסוק בהגדרה השניה לכלב מסוכן והוא כלב השייך ל"גזע מסוכן", נראה מי נחשב לגזע מסוכן.

"גזע מסוכן" – גזע שהשר, באישור הועדה, קבע לגביו בתוספת שהוא גזע מסוכן;⁴¹

1. אמריקן סטאפורדשייר בול טרייר (אמסטף),	2. בול טרייר,
3. דוגה ארגנטינאי,	4. טוסה יפני,
5. סטאפורדשייר בול טרייר (סטאף אנגלי),	6. פיט בול טרייר,
7. פילה ברזילאי,	8. רוטווילר. ⁴²

שני חוקים אלו מגדירים מי הם כלבים מסוכנים אשר החזקתם וייבואם לארץ אסורה, אלא באישור מיוחד.

ישנם כמה תנאים המקנים רשות לקבל רישיון החזקת כלב מסוכן והם:

"המנהל רשאי לתת רישיון לייבואו של כלב מסוכן ורשאי הוא לסרב לתתו או להתנות בו תנאים, ואולם לא ייתן המנהל רישיון לייבואו של כלב מסוכן אלא אם כן הוכח, להנחת דעתו, כי התקיימו בו כל אלה:

- (1) גיל בעל הכלב עולה על 18 שנים;
- (2) הכלב עבר עיקור או סירוס ובעלו הציג אישור על כך, חתום ביד רופא וטרינר; בפסקה זו, "רופא וטרינר" - לרבות מי שהוסמך לוטרניריה בארץ המוצא;
- (3) הכלב הוחזק על ידי בעליו שמונה עשר חודשים לפחות קודם למועד ייבואו.⁴³

התנאים לקבלת רישיון להחזקת כלב מסוכן הם שגילו של בעלי הכלב הוא 18 ומעלה, הכלב המסוכן עבר עיקור או סירוס ויש לבעלים אישור על כך, וכן כשהכלב המיובא הוחזק אצל בעליו הקודמים לפחות שמונה עשר חודשים לפני שהביאו אותו לארץ.

³⁹ פקודת הנזיקין, סעיף 68א.

⁴⁰ חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, סעיף 1.

⁴¹ חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, סעיף 1.

⁴² חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, תוספת לסעיף 1. (תיקון: תשס"ה).

⁴³ תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004, סעיף ב'.

ישנם גם תנאים איך מותר להחזיק את הכלב המסוכן בחצר וברשות הרבים אשר האדם העובר עליהם מקבל עונש חמור על כך.
"בעליו של כלב מסוכן או מחזיקו -

(1) יגדר וינעל את החצרים שבהם מוחזק הכלב באופן שימנע מהכלב אפשרות לצאת מהם ;

(2) יציב בכל כניסה לחצרים כאמור שלט שבו כתוב "זהירות כלב מסוכן"; גודל כל אות בשלט לא יפחת מ-5x5 סנטימטר ;

(3) יחסום את פיו של הכלב בזמם בכל עת שיש בסביבתו של הכלב אדם נוסף זולתו, שגילו מתחת ל-16 שנים.⁴⁴"

על בעלי הכלב המסוכן נתונים כמה תנאים להחזקתו בחצר, והם גידור ונעילת החצר בכדי שהכלב לא יוכל לצאת ולפגוע באנשים אחרים, עליו להציב שלט מחוץ לשער בגודל אשר אדם יוכל לראותו ולדעת שיש בחצר כלב מסוכן ושעליו להיזהר ממנו, וכן לשים זמם⁴⁵ על פיו של הכלב, בזמן שאדם נוסף מתחת לגיל 16 נמצא ליד הכלב.

"בעליו של כלב מסוכן או מחזיקו לא יתיר את יציאתו של הכלב מחצרים או את הימצאותו של הכלב ברשות הרבים אלא אם כן התקיימו כל אלה :

(1) הכלב מוחזק בידי אדם שגילו עולה על 18 שנים והוא מסוגל לשלוט בו בכל רגע ולמנוע מהכלב לפגוע באחרים ;

(2) המחזיק כאמור בפסקה (1), מחזיק את הכלב ברצועה שהכלב לא יכול להשתחרר ממנה ואשר אורכה אינו עולה על 2 מטרים ;

(3) פיו של הכלב חסום בזמם.⁴⁶"

על בעלי הכלב המסוכן נתונים כמה תנאים לשם החזקתם ברשות הרבים (כלומר, לא בחצר של הבעלים), והם החזקה של הכלב ע"י אדם בן 18 ומעלה המסוגל לשלוט בכלב ויוכל לעצור אותו מפני פגיעה באחרים, הרצועה בה האדם מחזיק את הכלב היא עד 2 מטר ופיו של הכלב חסום בזמם. כל התנאים חייבים להתקיים, וכל עוד אחד התנאים הללו לא מתקיימים על הבעלים אסור להוציא את הכלב לרשות הרבים.

העונשים הקבועים בחוק בעניין בעלים של כלב מסוכן אשר לא קיים אחת מהתקנות או שכלבו פגע באדם אחר הם :

"המייבא כלב מסוכן בניגוד לתקנה 2, דינו - שישה חודשי מאסר.⁴⁷"

"העושה אחת מאלה בדרך נמהרת או רשלנית שיש בה כדי לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה, דינו - מאסר שלוש שנים :

אינו נוקט אמצעי זהירות מפני סכנה מסתברת הכרוכה בחיה שבהחזקתו;⁴⁸"

"העושה אחד מאלה, דינו – מאסר שנה :

(1) מחזיק בכלב מסוכן בניגוד להוראות לפי סעיף 11(ג), אלא אם כן קבע השר עונש

קל מהאמור ברישה;⁴⁹"

⁴⁴ תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004, סעיף 4.
⁴⁵ זמם – מחסום ששמים על הפה של כלב או בעל חיים אחר כדי למנוע ממנו לנשוך, לאכול, לנבוח וכד'.
(מילוג).

⁴⁶ תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004, סעיף 5.
⁴⁷ תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004, סעיף 7א'.

⁴⁸ חוק העונשין, (תיקון מס' 12) תש"ם-1980, סעיף 338א', תת סעיף 6.
⁴⁹ חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, סעיף ג'1.

בפסק דין⁵⁰ בגין נשיכה ע"י כלב אמסטוף, הוגשה תביעה לבית משפט השלום בתל אביב-יפו.

המקרה בפסק הדין היה שילד בן 8 שיחק במתנ"ס השכונתי ליד ביתו, בזמן ששיחק במגרש עם אחיו ודודתו, הגיע הנתבע ושיחרר את 2 כלבי האמסטוף שלו מהרצועה וללא זמם. הכלבים התקרבו לאחיו של התובע ולבת דודתו בת השנתיים, וכתוצאה מכך אחיו שפחד שהכלבים יפגעו בבת דודתו רקע ברגליו כדי לגרש את הכלבים משם. והנתבע שראה זאת לא עשה דבר. לאחר מכן אחד הכלבים התקרב אל התובע והתנפל עליו, הכלב נשך אותו בצוואר, בפנים, בגב ובחזה וגרם לקריעה של מערכת העצבים מפניו של הילד. התובע תבע גם את עיריית תל אביב וזכה לפיצויים תוך כדי פשרה בסך ₪735,000. ובנוגע לבעל הכלבים הוא נתבע גם באזרחי וגם בפלילי.

בפלילי, בעל הכלב נענש לפי חוק העונשין הקובע כי על האדם לנקוט אמצעי זהירות מפני סכנה העלולה להיגרם כתוצאה מפגיעה של חייתו. ובדין האזרחי הנתבע חויב לשלם פיצויים בסך ₪1,173,064. מפסק דין זה ניתן לראות את חומרת העונשים כנגד רשלנותם של בעלי כלבים, בייחוד אלו הנחשבים לגזע מסוכן.

סיכום

לאחר שחקרתי את התפתחות המשפט הישראלי והעברי בנושא היזק ע"י כלב, ניתן לראות כמה סוגיות חופפות בין שני סוגי המשפטים וכמה הבדלים. במשפט העברי ההיזק הוא באמצעות שור הנוגע לכלל החיות, לעומת המשפט הישראלי בו יש חוק מיוחד על היזק באמצעות כלב.

הדמיון בין שני סוגי המשפטים הוא על תכונותיהם וסוגם של בעלי- החיים (מסוכן או לא), ועל העונש בגין נזקי החיה.

1. במשפט העברי ישנו הבדל בין נזק של שור תם לנזק של שור מועד (שור אשר פגע כבר מספר פעמים קודם לכן). וגם במשפט הישראלי יש הבדל בין כלב רגיל לכלב הנחשב למסוכן. שאחת מהסיבות שבשלו הוא נחשב למסוכן היא שהוא כלב שפגע כבר בעבר, לפי חוק להסדרת פיקוח כלבים. וכן העונש לשור מועד ולכלב מסוכן חמור יותר.
2. במשפט הישראלי ובמשפט העברי העונש בגין נזק של כלב/שור הוא בעיקרו פיצויים על הנזק, בין אם על רכוש ובין אם על חבלה של אדם.

וההבדלים בין שני סוגי המשפטים הוא על חיוב הבעלים, סוג הנזק ומה או מי נפגע.

1. במשפט העברי ישנם 3 סוגי נזקים הנגרמים ע"י שור, שהם הליכה, אכילה ונזק הנגרם כתוצאה של תוקפנות השור. ובעוד ההליכה והאכילה הם פעולות טבעיות שהשור

⁵⁰ ת"א 13-03-23323 פלוני ואח' נ' ל.י ואח'.

עושה, התוקפנות היא בדרך- כלל פעולה לא צפויה. ובמשפט הישראלי ישנו סוג נזק אחד והוא נזק הנגרם כתוצאה של תוקפנות הכלב, וגם במשפט הישראלי לרוב התוקפנות היא פעולה לא צפויה של הכלב.

2. במשפט הישראלי, לפי פקודת הנזיקין, סעיף 41א', האחריות היא של בעל הכלב והוא חייב בפיצויים לניזוק בין אם התרשל בשמירה על כלבו ובין אם לא, ויש לבעל הכלב כמה הגנות הקמות לו במקרים מיוחדים. ואילו במשפט העברי אחריות הבעלים והחיוב בפיצויים הוא על התרשלותם של בעל החיה בשמירה, לפי חלק מהדעות. ולעיתים אף ניתן להיפטר מתשלום הפיצוי אם בעל הכלב הוכיח שהוא לא התרשל בשמירה על החיה שלו.
3. במשפט הישראלי, עיקרו של נזק ע"י כלב הוא בחבלה הנגרמת לאדם, ובמשפט העברי היזק ע"י חיה הוא גם כלפי רכוש וגם כלפי פגיעה באדם.

ביבליוגרפיה

חקיקה:

- פקודת הנזיקין, סעיפים 29, 37, 41א' – 41ג', 68א'.
- חוק המקרקעין, סעיף 11.
- חוק העונשין, (תיקון מס' 12) תש"ס-1980, סעיף 338א', תת סעיף 6.
- חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002, סעיף 1, תוספת סעיף 1.
- תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004, סעיפים 2ב', 4, 5, 7א'.
- פקודת הכלבת, סעיף 2.

פסיקה:

- ע"א (מחוזי ירושלים) 2432/08 לוסיאן גלרט נ' דבורה גוגנהיים.
- ת"א (שלום כפר- סבא) 49377-01-11 גולי נ' מזרחי.
- ת"א 23323-03-13 פלוני ואח' נ' ל.י ואח'.

מאמרים:

- ברקוביץ אמציה, סיבת החיוב בנזקי ממוך.
- הפלר יעל ורוזנשטיין רונית, כל כלב בא יומו- מחשבות בעקבות הספר "משפט הכלב".
- סתנו דוד, חצי נזק – דין בבעלים או דין בשור?.

משפט עברי

מקרא:

שמות כ"א, כ"ה.
שמות כ"א, כ"ח – ל"א.
שמות כ"א, ל"ה – ל"ו.
שמות כ"ב, ד'.

מפרשים:

רש"י.
דעת מקרא.

משנה:

מסכת בבא קמא, פרק א', משנה א'.
מסכת בבא קמא, פרק ט', משנה ב'.

תלמוד:

תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, ב', ב'.
תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, ג', ב'.
תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, ט"ו, א'.

ספרות הפסיקה:

מכילתא כ"א, כ"ט, סימן ק"ו.
רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה א'.
רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה ג'.
רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה ז'.
רמב"ם הלכות נזקי ממון א', הלכה י'.
אבן האזל, נזקי ממון, א', א'.
טור חושן משפט שפ"ט, הלכות ממון.